

об'єктом окремого мовно-культурного розгляду, бо, як показує практика, не всі і навіть не більшість запозичень здатні мати інтелектуалізуючий вплив на мовця. Особливо цей процес стосується періоду сьогоденного масового, подекуди безсистемного впровадження, а властиво сказати – напливу інколи бездарних, навіть компрометуючих лексичних “наповнень”. В такому випадку може мати місце протилежний процес відносно інтелектуалізуючого.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСІБНИК З ГРАМАТИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

© Нестерова Т.І., Качор М.В., 2000

ДУ “Львівська політехніка”

Поряд із словниковим запасом граматика становить важливу частину мовної системи. Оволодіння граматичною системою забезпечує виконання основного завдання вивчення іноземної мови у немовному навчальному закладі – вміння спілкуватися цією мовою перш за все у фаховій галузі. Але, як показує практика, основні труднощі при цьому становлять передусім граматичні конструкції. Студенти не “бачать” структури речення, сприймають його як довільну сукупність слів або будують речення методом безсистемного нагромодження слів та словосполучень.

У методиці викладання граматики найбільш актуальними і досі нерозв'язаними є проблеми відбору граматичних явищ та способи їх репрезентації залежно від типу мовленнєвої діяльності, в якій вони використовуються. Для вирішення цих питань необхідно розрізнити дві форми володіння граматикою: активну – для володіння граматичними навичками для продуктивної мовленнєвої діяльності, та пасивну граматику – для рецептивного володіння, що забезпечує розуміння висловлювань іноземною мовою. Завдання вивчення граматики полягає у формуванні у студентів специфічного для даної іноземної мови граматичного механізму, який забезпечить утворення відповідних граматичних навичок. Введення комунікативного принципу у викладання іноземної мови передбачає насамперед функціональний відбір матеріалу. Незважаючи на багатство мови, необхідним і достатнім для досягнення цього є відбір найбільш вживаних граматичних форм і конструкцій. У граматиці визначені лише загальні принципи та критерії науково обгрунтованого вибору граматичного матеріалу (частотність та вживаність граматичних явищ у мовленнєвій діяльності, ступінь їх узагальнення та поширення у мові), але конкретний відбір матеріалу ще не проводився. Більше того, якщо переглянути нові підручники з іноземної мови, зокрема з німецької, то впадає у вічі, що граматична частина в них, якщо взагалі можна виділити такий розділ, займає досить незначне місце і відіграє підпорядковану роль. Орієнтація на комунікативний аспект у вивченні іноземної мови привела фактично до майже повного заперечення свідомого вивчення граматики. Граматичний матеріал у невеличких порціях супроводжує ту чи іншу лексичну тему, причому складається враження, що відбір і послідовність цих порцій цілком випадкові. Мета такого підручника полягає у виробленні “автоматизованих”, підсвідомих граматичних навичок подібно до того, як це відбувається у дитини при засвоєнні рідної мови. Отже, у сучасних підручниках чітко

прослідковується тенденція до імітаційного, тобто підсвідомого засвоєння граматичних моделей. Такий шлях може привести до певних позитивних результатів, якщо мову вивчати у відповідному мовному оточенні. При вивченні іноземної мови поза мовним оточенням не можна зовсім вилучити елемент свідомого, тобто абстрактно-систематизованого опрацювання граматичних моделей, що в першу чергу стосується німецької мови. А це означає, що потрібно вправляти свідомо, а не тільки імітаційно утворення та вживання окремих мовних засобів, і вправи повинні мати корективний характер, тобто студент повинен усвідомлювати, що є правильним або неправильним, допустимим або ні у відповідній іноземній мові. Адже мовна і комунікативна компетенція знаходяться у нерозривному зв'язку. Спроможність спілкування іноземною мовою передбачає наявність певних граматичних знань, тобто саме абстрактних, формалізованих граматичних моделей різних рівнів. Поруч з комунікативними вправами підручник обов'язково повинен подавати не тільки загальні схеми утворення слів і конструкцій, але й певну кількість аналітично-корективних вправ для їх засвоєння.

Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є створення спеціального граматичного посібника для немовних навчальних закладів, який містить не тільки граматичні та комунікативно-граматичні вправи, але й короткий граматичний довідник у вигляді схем, таблиць і правил на рідній мові до відповідних граматичних явищ*. Граматичний матеріал розміщений тут за принципом прогресії граматичних моделей і конструкцій з метою систематичного засвоєння мовних явищ, він розділений на дві основні групи з точки зору їх функцій і структури. До першої групи належать основні, елементарні форми і конструкції, наприклад відмінювання іменників, часові форми дієслів, порядок слів у простому реченні тощо. Другу групу становлять більш складні явища, переважно синтаксичні: підрядні речення, інфінітивні групи, поширене означення та ін. При цьому максимально використовуються узагальнення, наприклад, відмінювання означеного артикля вивчається у комплексі з відмінюванням неозначеного артикля, присвійних, заперечного, особових займенників, сильної відміни прикметників. На основі граматичної та лексичної синонімії складено окремий розділ "Від змісту до форми", де подані моделі та вправи до них на варіативність вираження того чи іншого змісту (можливості, необхідності, умови тощо). Таке вивчення моделей лексико-граматичних комплексів сприяє більш зацікавленому ставленню студентів до вивчення німецької мови. До складу посібника входять також ключі до більшості граматичних вправ, що дозволяє використовувати його не тільки для аудиторних занять, але й при самостійному опануванні німецькою мовою.

* Качор М., Нестерова Т. Посібник з граматики німецької мови. Львів, 1999.